

Рень Лариса Василівна

ORCID 0000-0003-1015-2684

*Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи
та освітніх і педагогічних наук,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: lora200416@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ НА TED

Стаття присвячена дослідженню проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи. Представлене авторське бачення формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів засобами аналізу публічних промов на TED, що розкривають досвід та методи соціальної роботи у зарубіжних країнах.

Мета дослідження – проаналізувати і виявити композиційні та лексико-семантичні особливості лексики англійських публічних промов на заходах TED, присвячених тематиці соціальної роботи.

Методологія. Дослідження базується на компетентісному підході до підготовки фахівців із соціальної роботи та комунікативному підході до навчання іноземної мови. Використані такі методи дослідження: композиційний аналіз – для характеристики структурних особливостей англійських публічних промов тематики соціальної роботи на заходах TED; компонентний аналіз – для виявлення семантичних особливостей лексики цих промов.

Наукова новизна статті полягає у вивченні й аналізі композиційних та лексико-семантичних особливостей публічних промов соціально-психологічної тематики на заходах TED, що може бути використане у підготовці фахівців із соціальної роботи, зокрема у курсах з основ красномовства, соціально-педагогічної терапії, соціального патронажу, оскільки змістово торкається новітніх методів і відкриттів у соціальній роботі.

Висновки. Композиційна будова промов на TED, пов'язаних з тематикою соціальної роботи, представлена трьома компонентами – вступом, основною частиною і завершальною частиною. Використовуються засоби персоналізації, адресації та діалогізації для підтримання контакту зі слухачами, утримання їхнього інтересу. Лексико-семантичними особливостями промов є використання професійної лексики, уживання лексики у переносному значенні та стилістично забарвлених лексем. Такий аналіз дає змогу здобувачам спеціальності 231 «Соціальна робота» визначити лексико-семантичні аспекти та особливості будови промов, що лежать у площині їхніх науково-практичних інтересів.

Ключові слова: *іншомовна комунікативна компетентність, фахівець із соціальної роботи, публічна промова, TED (Technology, Entertainment, Design), риторика.*

Постановка проблеми. Сучасні суспільні процеси передбачають необхідність розвитку у людини як особистості та професіонала комунікативної компетентності. Уміння встановлювати контакти, налагоджувати взаємодію, впевнено комунікувати є ключовими складовими цієї компетентності. Формування цієї компетентності набуває особливої значущості у фахівців, які допомагають іншим – у соціальних працівників, соціальних педагогів.

Комунікативну компетентність фахівця із соціальної роботи, на думку О. Платонові [4], можна розглядати як складну інтегративну якість особистості, яка опосередковує професійно-педагогічну діяльність, підтримку і розвиток ефективного спілкування з клієнтом чи іншими учасниками соціального процесу. Соціально-педагогічна діяльність у будь-яких умовах залишається організаційною та комунікативною, тому комунікативність для соціального педагога – це не лише соціально-психологічна, але й професійно значуща якість.

Разом з тим, формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів різних спеціальностей наразі є вимогою часу та завданням загальної фахової підготовки. Відповідно до стандартів вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) та

другого (магістерського) рівня вищої освіти, серед програмних результатів навчання здобувачів є «Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань» [5].

Іншомовна компетентність – це комплекс знань, умінь, навичок, які дають змогу успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості [3].

На нашу думку, одним із способів формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів є аналіз іншомовних публічних виступів проблематики соціальної роботи на TED. Такий підхід лежить у площині комунікативного методу вивчення іноземної мови і передбачає, що мова виступає засобом для з'ясування змісту авторських підходів у соціальній роботі у зарубіжних країнах. Крім того, здобувачі аналізують структуру виступів на TED, що у цілому сприяє формуванню комунікативної компетентності, навичок красномовства.

Зазначимо, що серед гуманітарних наук у США особливе положення займає мистецтво публічного виступу. Як стверджують науковці [2, 198], для американців це не просто наука, а предмет державної ідеології. Саме тому риторика – центральний предмет підготовки з рідної мови. Американці енергійно намагаються перетворити знання на практичне вміння. Таке розуміння значущості публічних виступів знайшло своє відображення у діяльності американського приватного некомерційного фонду TED (Technology, Entertainment, Design), що проводить щорічні конференції під гаслом «Ideas worth spreading».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей професійних компетентностей фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів присвячені праці О. Безпалько, І. Зверевої, Л. Завацької, А. Капської, О. Карпенко, І. Козубовської, О. Михайленко, О. Платонової, Т. Семигіної, Н. Суховесової, С. Харченка та ін. Науковці акцентували увагу на важливості комунікативної компетентності як однієї з визначальних складових професійної компетентності фахівців із соціальної роботи (А. Капська, В. Коваленко, Д. Марценюк, Г. Олійник, О. Платонова).

Проблематика особливостей публічних промов широко представлена у науково-методичній літературі. Зокрема, вона стала предметом досліджень В. Бондаренко, В. Вандишева, І. Данилюка, А. Загнітка, Л. Мацько, І. Плотницької та ін. У наукових розвідках також аналізуються окремі аспекти публічних промов – діалогічність (Л. Павленко та О. Мангушева), структурний аналіз промови (Л. Вахров), підходи до вивчення американської церемоніальної промови (О. Гундаренко), комунікативні стратегії у промовах президента США (М. Тхір). Дослідженню та аналізу британських академічних публічних промов, їхнім просодичним особливостям присвячена монографія М. Блоха та Є. Фрейдіної. Разом з тим, проблема формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи актуалізується завдяки сучасним вимогам до професії, необхідності професійного удосконалення та навчання упродовж життя, що спонукає до дослідження у цій царині.

Мета дослідження – проаналізувати і виявити композиційні та лексико-семантичні особливості лексики англійських публічних промов на заходах TED, присвячених тематиці соціальної роботи.

Методологія. Дослідження базується на компетентісному підході до підготовки фахівців із соціальної роботи та комунікативному підході до навчання іноземної мови. Використані такі методи дослідження: *композиційний аналіз* – для характеристики структурних особливостей англійських публічних промов тематики соціальної роботи на заходах TED; *компонентний аналіз* – для виявлення семантичних особливостей лексики цих промов.

Наукова новизна статті полягає у вивченні й аналізі композиційних та лексико-семантичних особливостей публічних промов соціально-психологічної тематики на заходах TED, що може бути використане у підготовці фахівців із соціальної роботи, зокрема у курсах з основ красномовства, соціально-педагогічної терапії, соціального патронажу, оскільки змістово торкається новітніх методів і відкриттів у соціальній роботі.

Результати дослідження. Куратор конференції TED К. Андерсон переконаний, що «у XXI ст. вчити публічного виступу треба у кожній школі. Ще до епохи книжок це вміння вражалось основою освіти, хоча й називалося тоді дещо старомодно – риторика. У добу нових технологій мусимо відродити це шляхетне мистецтво і зробити його четвертим основним елементом освіти: читання, письмо, лічба... і риторика» [1, 12].

Засновники TED починали свою діяльність як американський приватний некомерційний фонд, що проводив щорічні конференції (з 1984 р.), пов'язані зі сферами технології (Technology), розваг (Entertainment) і дизайну (Design). Однак останнім часом, як стверджує нинішній куратор і ведучий TED К. Андерсон [1, 12], коло тем розширилося – може йтися про будь-що, що становить громадський інтерес. Спікери TED намагаються поширювати свої ідеї серед непрофесіоналів, виголошуючи стислі й ретельно підготовлені промови. З 2015 р. перегляди конференцій злетіли до мільярда щорічно.

Про засади діяльності TED К. Андерсон пише: «Місія TED – сприяти поширенню потужних ідей. Нам байдуже, як це відбувається: через TED, TEDx чи інший формат публічного виступу. Нас тишить будь-яка звістка про конференції в стилі TED. Зрештою, ідеї незалежні. Вони живуть своїм життям. І ми щодня із захватом спостерігаємо відродження ораторського мистецтва – де б це не відбувалося і хто б це не робив» [1, 13].

Відповідно до мети нашого дослідження, проаналізуємо композиційні особливості промов психологічної тематики, виголошених на заходах TED.

Так, промова Мелісси Уокер «Мистецтво може зцілити невидимі рани від ПТСР» (Melissa Walker «Art can heal PTSD's invisible wounds») [8] та промова Брене Браун «Сила вразливості» (Brene Brown «The power of vulnerability») [6] мають трьохкомпонентну будову: вступ, основна та завершальна частини.

Вступ включає контакто-встановлення (орієнтація на слухачів) та представлення предмета промови (орієнтація на зміст виступу). При цьому Мелісса використовує такі стратегії:

1. Описує ситуацію, звертаючись до уяви та емоцій слухачів, щоб вони могли зрозуміти сутність феномену BFIB, post-traumatic stress disorder. «You are a high-ranking military service member deployed to Afghanistan. You are responsible for the lives of hundreds of men and women, and your base is under attack. Incoming mortar rounds are exploding all around you. Struggling to see through the dust and the smoke, you do your best to assist the wounded and then crawl to a nearby bunker» [8].

2. Включає тему виступу у контекст своєї *особистої історії*:

«When I was a little girl, I would visit my grandparents every summer. It was my grandfather who introduced me to the effects of combat on the psyche. While my grandfather was serving as a Marine in the Korean War, a bullet pierced his neck and rendered him unable to cry out. He watched as a corpsman passed him over, declaring him a goner, and then leaving him to die.... He lived out the remainder of his days isolated and tight-lipped, never finding a way to express himself, and I didn't yet have the tools to guide him» [8]

та *професійної діяльності*, що сприяє формуванню довіри слухачів до оратора на основі її професійного досвіду:

«I wouldn't have a name for my grandfather's condition until I was in my 20s. Seeking a graduate degree in art therapy, I naturally gravitated towards the study of trauma. And while sitting in class learning about post-traumatic stress disorder, or PTSD for short, my mission to help service members who suffered like my grandfather began to take form» [8].

Такі стратегії сприяють активному залученню слухачів у спільну риторичну діяльність. Зазначимо, що вступна частина реалізується у доброзичливій тональності, зі зверненням до слухачів і пропозицією «Now close your eyes. Can you see BFIB?» [8].

Брене починає з жарту про те, як її хотіли представити на одному із заходів: «She said, «I'm going to call you a storyteller». And I was like, «Why not «magic pixie»? ... So I'm a researcher-storyteller» [6]. Таким чином реалізується контактно-встановлювальна функція вступу. Далі оратор говорить про предмет промови, підкреслюючи його значення щодо власного способу життя, ставлення до кохання, роботи та батьківських обов'язків: «We're talking about expanding perception. And so I want to talk to you and tell some stories about a piece of my research that fundamentally expanded my perception and really actually changed the way that I live and love and work and parent». Завдяки цьому Брене налаштовує слухачів на сприйняття важливої інформації, що пройшла апробацію через її життєвий досвід (стратегія – апеляції до професійного досвіду), викликає довіру до предмета промови.

В *основній частині* промови Мелісса послідовно викладає її зміст, застосовуючи динамічний функціонально-смісловий тип мовлення – розповідь, що має індуктивну будову. Оратор розповіла про виявлені і доведені її практичною діяльністю факти щодо впливу мистецтва на уражені унаслідок ПТСР ділянки мозку людини: «The process of art therapy bypasses the speech-language issue with the brain. Art-making accesses the same sensory areas of the brain that encode trauma. Service members can use the art-making to work through their experiences in a nonthreatening way. They can then apply words to their physical creations, reintegrating the left and the right hemispheres of the brain. We've seen this can work with all forms of art – drawing, painting, collage – but what seems to have the most impact is mask-making» [8]. Створення масок мало найбільший ефект, оскільки, як зазначила Мелісса, невидимі рани мають імена та обличчя.

Головною функцією основної частини промови є представлення аргументації. Мелісса звернулася до *контекстуальних аргументів*, цитуючи філософську точку зору і зіставляючи її з дією арт-терапії: «Philosophers have told us for thousands of years that the power to create is very closely linked to the power to destroy. Now science is showing us that the part of the brain that registers a traumatic wound can be the part of the brain where healing happens too. And art therapy is showing us how to make that connection» [8]. Окрім того, на слайді у презентації представлено цитату за О. Уайльдом: «Give a man a mask, and he will tell you the truth».

Також ораторка використала *емпіричну аргументацію через окремий випадок*. Зокрема, вона розповідає реальну історію свого пацієнта, як завдяки масці він зміг відпустити спогад, що переслідував його. У виступі наводиться аудіозапис, де військовий пояснює, як процес створення маски вплинув на нього. Так, за допомогою цього прикладу ораторка конкретизує висунуте положення щодо цілющої сили арт-терапії.

Брене розповідає про послідовність своїх досліджень та висновків, що дає підстави визначити функціонально-смісловий тип мовлення – розповідь, сповнену роздумів на різних етапах її досліджень. Це підсилює доказову базу та переконує аудиторію у достовірності висновків.

У ранні роки становлення її як науковця на Брене вплинули слова одного професора: «Here's the thing, if you cannot measure it, it does not exist». Далі у тексті промови знаходимо звернення до такого підходу про вимірювання. Так, вона, характеризуючи своє ставлення до вразливості і бажання з цим розібратися, сказала: «And so I thought, this is my chance to beat it back with my measuring stick»; наводить слова своїх друзів у відповідь на своє висловлене бажання відвідати психотерапевта: «I'm just saying, you know. Don't bring your measuring stick». Також ораторка звернула увагу на сподівання від зустрічі з цим

спеціалістом, адже у нього є «вимірювальні прилади» («... because their B.S. meters are good»). Тут ми знаходимо самоіронію оратора щодо віри у певні чіткі правила і межі.

Брене Браун пропонує слухачам екскурс у генезу її наукових пошуків: стосунки (connection) – сором (shame) – любов, приналежність (sense of love, belonging) – щирість, сміливість (whole-hearted, courage) – чуйність, вразливість (tenderness, vulnerability). При цьому оратор наводить *факти, одержані за допомогою емпіричних методів* (вивчення історій різних людей, інтерв'ю, опитування через Twitter та Facebook). Переконаливо звучать слова ораторки щодо її ставлення до вразливості, коли вона дійшла висновку про її важливість: «For me, it was a yearlong street fight. It was a slugfest. Vulnerability pushed, I pushed back. I lost the fight, but probably won my life back» [6]. В основній частині наявний вставлений діалог як презентація її взаємодії з психотерапевтом у жартівливій формі, що робить промову емоційною і викликає відповідну реакцію слухачів.

Як правило, у завершальній частині оратор нагадує, про що йшла мова в основній частині, підкреслює найбільш значущі аспекти, узагальнює основні ідеї. Вважається, що у публічній промові найбільше запам'ятовується інформація, що була на початку і в кінці. Завершуючи свій виступ, Мелісса сказала, що хотіла б мати змогу поділитися цим процесом зі своїм дідом; він був би щасливий, що вони знаходять способи, як допомогти сьогоднішнім і майбутнім військовим одужати, і знаходять ресурси всередині них самих, з яких вони можуть черпати сили, щоб зцілитися. Така апеляція до власного «болю» надає промові емоційності й розуміння того, наскільки промовець сам вірить у цей спосіб допомоги. «I wish I could have shared this process with my grandfather, but I know that he would be thrilled that we are finding ways to help today's and tomorrow's service members heal, and finding the resources within them that they can call upon to heal themselves» [8].

Брене у завершальній частині презентує висновки щодо проведеного впродовж тривалих років дослідження. Вона стверджує, що відчувати себе вразливим – значить бути живим («to feel this vulnerable means I'm alive»). «I найважливіше – вірити у те, що ми повноцінні. Бо коли ми діємо, виходячи з переконання, що ми повноцінні, тоді ми припиняємо кричати і починаємо слухати, тоді ми стаємо добрішими і більш чуйними до людей, які нас оточують, і добрішими та більш чуйними до себе» [6]. Насамкінець Брене дякує слухачам за увагу.

Визначаючи риторичну зорієнтованість промови Мелісси Уокер, звернемо увагу на засоби персоналізації (мовленнєва позиція автора у тексті), адресації (звернення до аудиторії) та діалогізації. Так, у даній промові наявні приклади із власного життя дослідника (розповідь про ПТСР у дідуся і професійний шлях щодо вибору найбільш дієвих способів допомоги військовим з такою ж проблемою). Така пряма експліцитна *персоналізація* формує довірливу, доброзичливу тональність спілкування з аудиторією. Тим самим Мелісса продемонструвала, що вона така ж людина, як і слухачі. Представлення у промові власних біографічних даних виступає також як засіб створення образу ораторки, завдяки чому вона виступає як носій сімейних цінностей, а професійна діяльність включається у контекст особистого життя. Окрім того, засобом персоналізації виступає займенник I особи множини «we». Його Мелісса використовує, коли веде мову про професійну діяльність.

У своїй промові Брене розповідає про наукові висновки, причому не мовою сухих фактів, а, що дуже важливо для промов такого різновиду, їх трактування через призму власних поразок та усвідомлень; згадка про сім'ю і її розуміння необхідності для Брене усамітнитися для проведення дослідження. Мовними засобами вираження персоналізації є представлення матеріалу від I особи однини (займенник «I»). Також наявна позиція від першої особи множини («we»), коли ораторка розповідає про виникнення вразливості («ми – найбільш погрузле у боргах, страждаюче від ожиріння, залежне і нашпиговане таблетками доросле покоління в історії Америки»). Варто зазначити, що з цього моменту і до кінця промови Брене вживає «we», тим самим імпліцитно наголошуючи, що вразливість властива кожному.

Щодо засобів *адресації*, то у промові Мелісси вони наявні як звернення до слухачів – займенники II особи (особовий «you», присвійний «your», зворотний «yourself»): «The image is terrifying, but *you* quickly come to understand it's not real»; «This vision continues to visit *you* multiple times a day and in *your* sleep. *You* choose not to tell anyone for fear of losing *your* job or being seen as weak». Тим самим Мелісса залучає аудиторію до спільної розумової діяльності. Також у промові наявний імператив: «Now close your eyes», що мав на меті активізувати увагу учасників конференції TED. У промові Брене адресація представлена зверненням до аудиторії за допомогою фрази «you know» та займенника «you» («I want to talk to *you* and tell some stories about a piece of my research that fundamentally expanded my perception», «As *you* know, it's not going to turn out well», «And *you* know how I feel about vulnerability», «I hack into *your* lives for a living»).

Діалогізація у промові Мелісси реалізується завдяки використанню питань до аудиторії: «Can you see BFIB?», «Remember BFIB?», «It's pretty amazing, isn't it?» [27]. Брене також використовує питання: «All you can think about is that opportunity for growth, right?», «What do these people have in common?», «Why do we struggle with it so much?» [6], активізують увагу та пізнавальну діяльність слухачів, залучають їх до спільної риторичної діяльності, сприяють підтриманню контакту з ними.

Згідно з переконаннями К. Андерсона, існують п'ять інструментів промови, що роблять її успішною: зв'язок, оповідь, пояснення, переконання, презентація [1, 57-118]. Якщо проаналізувати промови Мелісси та Брене з точки зору використаних у ній інструментів, то можна виділити такі:

1. Зв'язок – зоровий контакт, посмішка, вразливість (показала, як ця проблема торкнулася її, співчуття до власного дідуся [8]; розповіла слухачам про «легку залежність від канцелярських товарів», складність прийняття нею вразливості як феномена, звернення до психотерапевта [6]), іронія, жарти (криза і духовне пробудження, «Я заробляю на життя тим, що порпаюся у ваших життях») [6].

2. Оповідь – представлення своїх наукових висновків та історії про пацієнта-військовослужбовця [8]; представлення наукових пошуків у хронологічній послідовності, розчарування та висновки на цьому шляху [6].

3. Пояснення – на початку Мелісса пояснює сутність ПТСР через створення картини в уяві слухачів [8]; Брене пояснює, як виникає вразливість (коли ми стримуємо емоції, ми пригнічуємо щастя. Почуваючи себе нещасними, ми шукаємо мету та зміст, стаємо вразливими, що можемо приглушувати за допомогою алкоголю. Так виникає небезпечне коло) [6].

4. Презентація – показ фото палаючого бункера, фото дідуся, мозку, виготовлених пацієнтами масок та інших арт-терапевтичних творів, аудіозапис з поясненням пацієнта-військовослужбовця [8]; показ ключових слів та фото для підкріплення («fear», «shame», «courage», «compassion», «connection», «breakdown», «spiritual awakening», «we numb», «we make the uncertain certain», «we perfect», «we pretend», «let ourselves be seen», «love with our all hearts», «practice gratitude lean into joy», «I'm enough»).

Для з'ясування лексико-семантичних особливостей промов Мелісси Уокер та Брене Браун, представлених ними на TED-конференціях, звернемося до лексичного аналізу їхніх текстів.

Ключовими словами промов є поняття *професійної лексики* з соціальної роботи, психології: connection, disconnection, shame, empathy, sense of worthiness, sense of love and belonging, interviews, pattern, sense of courage, compassion, therapist, tenderness, emotion, blame, to discharge pain [6]; post-traumatic stress disorder, traumatic brain injury, psyche, art therapy, trauma, mental health stigma, anxious, psychiatric unit, psychotherapeutic intervention, the left and the right hemispheres of the brain, mask-making [8]. Оскільки цілями TED-конференцій є поширення важливих знань серед широкого загалу (необов'язково фахівців), то у своїх промовах і Мелісса, і Брене звертаються до синонімів та роз'яснень певних понять: «post-traumatic stress – homesickness, soldier's heart, shell shock, thousand-yard stare» [8]; «sense of courage» [6].

Оскільки проблематика ПТСР тісно пов'язана з військовою тематикою, то наявна відповідна лексика: military service, mortar, combat, Marine, corpsman (санітар у військах), war, armour, military vehicles, blast, veteran. Саме завдяки їй складається уявлення про сутність причин ПТСР. Мелісса також вдається до акронімів TBI, PTSD, NICoE, попередньо озвучивши повні назви.

Однак поряд з професійною лексикою наявна також незначна кількість *розмовних та книжних* лексем та словосполучень:

– colloquial vocabulary (slang) – «I don't even *hang out* with people like that» («тусуватися»), «childhood *shit*», «this is going *to suck*» [6; 7];

– bookish vocabulary – solitude, spectacular, vivid [8].

Це надає промовам стилістичної виразності (книжна лексика), робить їх близькими до життя, передає авторське ставлення (розмовна лексика).

У своїй промові Брене використовує *окаціоналізм* як навмисно створену експресему для представлення своєї незвичайної позиції дослідника – «researcher-storyteller» [6].

Ораторки у своїх промовах живляють ідіоми «it boils down to» (зводиться до); «I kind of *got a handle* on it» (розібратися, зрозуміти, вирішити) [6]; «do your best» (зробіть все можливе) [8], що надає промовам емоційної виразності.

У промовах також наявні *гіперболи*: thousands of stories, hundreds of long interviews, focus groups, thousands of pieces of data [6]; hundreds of men and women, multiple times a day, thousands of years [8]. Вони вжиті для підкреслення зусиль автора (Брене), для значення та масштабів феномена, що представлений у промові (Мелісса).

Відзначимо вживання у промовах антитези, що базується на використанні антонімів: «the *less* you talk about it, the *more* you have it»; «I *lost* the fight, but probably *won* my life back»; «when you ask people about *connection*, the stories they told me were about *disconnection*»; «I'm *right*, you're *wrong*»; «we *stop* screaming and *start* listening» [6]; «the power to *create* is very closely linked to the power to *destroy*» [8]. Антитеза має значні виражальні можливості, адже зіставляючи контрастні поняття, ораторка яскравіше презентує ризи досліджуваного нею явища.

Звернемо увагу також на слова та словосполучення, вжиті у переносному значенні – betrayal, allegiance, a yearlong street fight, slugfest, they're hardwired for struggle, to outsmart vulnerability, dangerous cycle, first rodeo [6], invisible wounds, invisible struggle [8]. Вони показують емоційну, особистісну включеність ораторок у свої дослідження та прагнення донести це до слухачів. Цій меті сприяє вживання емоційно забарвлених лексем: excruciating experiences, excruciating vulnerability, ran into unnamed thing, unraveled connection, to hate vulnerability, to pledge, to assure, whole-hearted, huge cause, miserable, huge impact, fierce [6], terrifying, face *staring back* at you, to suffer, *daunting* process, *disturbing* images, pretty amazing, he would be *thrilled* [8].

Характерними для промов є різні види метафор:

– sustained metaphors – «I hack into your lives for a living (тут також представлений каламбур «lives for a living»); «this is my chance to *beat it back with my measuring stick*», «Because what we do is we take fat from our butts and put it in our cheeks» [6];

- cognitive metaphor – «the first words that came to my mind» [6];
- image-bearing (figurative) metaphor – «stories are just data with a soul» [6].

У промові Брене [6] наявна *алюзія* («I always go into this Jackson Pollock crazy thing, where I'm just writing and in my researcher mode»); *оксиморон* («uncertain certain»); контекстуальна *метонімія* («Sharpie» – канцелярський засіб, маркер; «Yale» – університет); *синеκδοха* («a couple of beers»). Також у цій промові є синонімія деяких понять – people, folks; fight, slugfest, struggle. Обидві ораторки вдаються до *персоніфікації*: «vulnerability pushed», «spiritual awakening» [6]; «BFIB... haunting you», «every work of art tells a story» [8].

Серед синтаксичних аспектів на особливу увагу заслуговують повтори у тексті промови Брене. Так, ораторка часто вдається до них як до засобу емоційного і логічного посилення змісту сказаного:

anaphora

– «I'm going to figure this stuff out, I'm going to spend a year, I'm going to totally deconstruct shame, I'm going to understand how vulnerability works, and I'm going to outsmart it»;

– «here's the bad stuff. Here's vulnerability, here's grief, here's shame, here's fear, here's disappointment»;

– «we numb those, we numb joy, we numb gratitude, we numb happiness»;

– «we're kinder and gentler to the people around us, and we're kinder and gentler to ourselves»;

– «the more afraid we are, the more vulnerable we are, the more afraid we are»;

epiphora

– «I'm not thin enough, rich enough, beautiful enough, smart enough, promoted enough»;

– «we have to allow ourselves to be seen, really seen»;

– «to let ourselves be seen, deeply seen, vulnerably seen» – тут також наявна *кульмінація* (climax) у представленні ступеня певної характеристики, у даному випадку вразливості.

Зазначимо, що повтори є необхідним елементом емоційно-художнього впливу на адресата, підсилюють аргументацію оратора.

Висновки. Отже, аналіз промов на TED, пов'язаних з тематикою соціальної роботи, показав, що їх композиційна будова представлена трьома компонентами – вступом, основною частиною і завершальною частиною. Ораторки звертаються до власного життєвого і професійного досвіду, використовують засоби персоналізації, адресації та діалогізації для підтримання контакту зі слухачами, утримання їхнього інтересу. Важливими у промовах також є презентації (наочність) та пояснення ораторками своїх наукових висновків.

Лексико-семантичними особливостями промов є використання професійної лексики, уживання лексики у переносному значенні та стилістично забарвлених лексем. Лексика підібрана так, щоб посилити аргументацію, показати свою власну включеність та зацікавленість процесом дослідження, викликати довіру до оратора. Такий аналіз дає змогу здобувачам спеціальності 231 «Соціальна робота» визначити лексико-семантичні аспекти та особливості будови промов, що лежать у площині їхніх науково-практичних інтересів.

References

1. Андерсон К. Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів / пер. з англ. О. Асташова. 4-те вид. Київ.: Наш формат, 2019. 256 с.
Anderson, K. (2019). Uspishni vystupy na TED. Retsepty naikrashchykh spikeriv [TED Talks. The Official TED Guide to Public Speaking] / per. z anhli. O. Astashova. 4-te vyd. Kyiv, Ukraine: Nash format.
2. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. 480 с.
Zahnitko, A. P., Danyliuk, I. H. (2006). Ukrainske dilove movlennia: profesiine i neprofsiine spilkuvannia [Ukrainian Business Speaking: Professional and Non-professional Communication]. Donetsk, Ukraine: TOV VKF «BAO».
3. Махінов В. М. Формування іншомовної комунікативної компетентності при вивченні іноземних мов як основи комунікативної культури студента. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Вип. 116. 2004. С. 163–169. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8788/MAKHINOV.pdf;jsessionid=E3E793FF386897C2FF947B5332C982F4?sequence=1> (дата звернення: 20.04.2022)
Makhinov, V. M. (2004). Formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti pry vyvchenni inozemnykh mov yak osnovy komunikativnoi kultury studenta [Forming of foreign communicative competence at the study of foreign languages as bases of communicative culture of student]. *Zbirnyk naukovykh prats. Pedagogichni nauky – Collection of Scientific Works. Pedagogical Sciences*. Vyp. 116, 163–169. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8788/MAKHINOV.pdf;jsessionid=E3E793FF386897C2FF947B5332C982F4?sequence=1> (data zvernennia: 20.04.2022)
4. Платонова О. Г. Особливості професійного становлення майбутнього працівника соціальної сфери. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Житомир-Київ, 2015. Вип. 84. С. 278–280.
Platonova, O. H. (2015). Osoblyvosti profesiinoho stanovlennia maibutnoho pratsivnyka sotsialnoi sfery [Peculiarities of the professional development of the future social workers]. *Problemy osvity: zbirnyk*

naukovykh prats – Problems of Education: Collection of Scientific Works. Zhytomyr-Kyiv, Ukraine, Vyp. 84, 278-280.

5. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений Наказом МОН України №557 від 24.04.2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (дата звернення: 15.04.2022).
Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity, zatverdzhenyi Nakazom MON Ukrainy №557 vid 24.04.2019 [Standard of higher education for specialty 231 «Social work» of the first (bachelor's) level of higher education, approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine №. 557 of April 24, 2019.] (2019). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (data zvernennia: 15.04.2022).
6. Brown Brene. The power of vulnerability. Retrieved from: https://www.ted.com/talks/brene_brown_the_power_of_vulnerability (date of reference: 15.05.2022).
7. Oxford Advanced Learner's Dictionary / A. S. Hornby with A. P. Cowie, A. S. Gimson. Oxford University Press, 1987. 1041 p.
8. Walker Melissa. Art can heal PTSD's invisible wounds. Retrieved from: https://www.ted.com/talks/melissa_walker_art_can_heal_ptsd_s_invisible_wounds (date of reference: 15.05.2022).

Ren Larysa

ORCID 0000-0003-1015-2684

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Head of the Department of Social Work
and Educational and Pedagogical Sciences,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: lora200416@gmail.com*

FORMING THE FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SOCIAL WORKERS BY MEANS OF ANALYSIS OF PUBLIC SPEAKING AT TED

The article is devoted to the study of the problem of forming of future social workers' foreign language communicative competence. The author's vision of the forming of the foreign language communicative competence of students by means of the analysis of public speaking at TED, which reveal the experience and methods of social work in foreign countries, is presented.

Article's purpose is to analyze and reveal the compositional and lexical-semantic features of the vocabulary of English-language public speaking at TED events dedicated to the topic of social work.

Methodology. The research is based on the competence approach to the training of social workers and the communicative approach to foreign language learning. We used such methods: compositional analysis – to characterize the structural features of English-language public speaking on social work topics at TED events; component analysis – to identify the semantic features of the vocabulary of these speeches.

Scientific novelty of the article consists in the study and analysis of compositional and lexical-semantic features of public speaking on social topics at TED events, which can be used in the training of social workers, in particular in courses on the basics of public speaking, socio-pedagogical therapy, social patronage, because it meaningfully touches on the latest methods and discoveries in social work.

Conclusions. The compositional structure of TED speeches related to the topic of social work is represented by three components – the introduction, the main part and the final part. The means of personalization, addressing and dialogue are used to maintain contact with listeners and maintain their interest. The lexical-semantic features of the speeches are using the professional vocabulary, the vocabulary in a figurative sense and stylistically colored lexemes. Such an analysis enables the students of the specialty 231 «Social work» to determine the lexical-semantic aspects and peculiarities of the structure of speeches, which lie in the plane of their scientific and practical interests.

Key words: foreign language communicative competence, social worker, public speaking, TED (Technology, Entertainment, Design, rhetoric).

Стаття надійшла до редакції: 25.05.2022 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Лілік О. О.